

Elektrik Enerjisi istihlâkından alınan Vergiler

Yüksel AYKOR
Avukat

I — Dahilde alınan istihsal vergisi :

1 — Mart 1957 tarihinde yürürlüğe giren 6802 sayılı Gider Vergilen Kanunu ile elektrikten alınmakta olan istihlâk vergisi bazı değişikliklerle dahilde alınan istihsal vergisi isminini almıştır

6802 sayılı Gider Vergisi Kanunu yürürlükte olan ve elektrikle ilgili hükümleri ihtiva eden 1718 - 1871 - 2414 - 2442 ^ 2448 - 3260 3263 - 3509 - 6328 - 4040 sayılı kanunlarla sair kanunların bu vergilere müteallik hükümlerini ortadan kaldırmıştır.

Elektrikten Alınan İstihsal Vergisi şu şekilde Düzenlenmiştir. (6802 sayılı K. ilk istihsal maddeleri tablosu mad. II)

1 — İmal ve istihsal, taşıma, yükleme, boşaltma, soğutma, telli ve telsiz telgraf ve telefon müraaelesi işlerinde istihlâk olunan elektrikle bu işlerin yapılması için gerekli müesseselerin iş yerlerinde ve bu yerlerin sınırlan içindeki ambarlarında, bürolarında istihlâk olunan elektriğin Kilovat saatından 1 Krş. istihsal vergisi alınır, (daha hangi işlerde sarf olunan elektriğin bu had üzerinden vergilendirileceği İktisat ve Ticaret Vekâleti ile Maliye Vekâleti tarafından müştereken tesbit ve ilân olunur)

2 — Ev, apartman, otel, resmî daire ve hususî iş ve teşebbüs, idarehanebinanındaki asansör ve soğutma cihazlarında, tenvirat, ısınma gibi sair maksatlarla istihlâk olunan elektriğin Kilovatsaatından 3 krş istihsal vergisi alınır

3 — Elektrik ve havagazı sayacı konulmamış yerlerde bu aletler konuluncaya kadar veya gayet ufak mikyasta götürü satışlarda kıymet esasına göre sarfiyat bedelinden % 15 vergi alınır.

630? sayılı kanun vergilendirmede muharrik kuvvet, tenvirat veya ısıtma gibi bir ayırma yapmadan;

1 — imal veya istihsal, taşıma yükleme, toşaltma, soğutma, telli ve telsiz telgraf ve

telefon muraselesi işleri ile bu işlerin yapılması için gerekli olan iş yerlerinde sarfedilen elektrik ister muharrik ister tenvirat olarak kullanılsın 1 krş. vergiye tâbidir Bu bölümde 1 Krş. vargiye tabi olan elektrik sanayi de sarfedilen elektrik olarak alınmaktadır.

2 — Ev, apartman, otel, resmi daire ve hususî iş ve teşebbüs,-idarehanelerde kullanılan elektrikle ister aydınlatma, ısınma ister buz dolabı, asansör çalıştırmakta sarfedilsin 3 krş. vergiye tabidir.

Elektrik İstihsal Vergisi ile İlgili İstisnalar:

1 — Daimî İstisnalar :

a) Devlet, Belediye ve özel idarelere ait cadde, sokak, meydan, park ve bahçe gibi umuma mahsus yerlerle, âmme idarelerine, verem savaş derneklerine ait ve vakıflara ait hastane (Sanatoryum, dispanser dahil) düşkünlen koruma müesseselen.

Eoylece sosyal ihtiyaçlarda sarfedilen eicktr.k tamamen vergiden muaf tutulmuştur.

b) Sadece kendi ihtiyaçları için enerji istihsal eden ve nüfusu 10 bine kadar koy ve kasabalar.

Bu fikra eski istihlak vergisi kanununda da mevcuttur. Ancak buna ilâvaten 6802 sayılı kanunda şöyle bir hüküm vardır : (1 numaralı bentte yerlerle birlikte nüfus toplanılan 10 bini geçmeyen ve müşterek cereyandan faydalanan koy ve kasabalar)

Yanı kendi ihtiyaçları için enerji istihsal eden ve nüfusu 10 bini geçmiyen bir koy veya kasaba bu enerjiiyi bir başka köy veya kasabaya verirse ve müşterek olarak cereyandan bu iki koy veya kasabanın nüfusu toplamı 10 bini geçmezse, bunların sarfettikleri elektrik te vergiden muaftır 10 bini geçtiği takdirde kendisi ne enerji verilen koy veya kasabanın muafiyeti kalmaz, birincisinin muafiyeti devam eder.

Ancak bu gibi yerlerde bulunmakla beraber elektriğini bizzat istihsal eden imal ve istihsal yerlerinin meselâ, fabrikalann sarfiyatı vergiye tabidir.

c) Vergiye tâbi umumî cereyanı olmayan yerlerde ev, apartman, otel, resmi daire hususi iş idarehanelerin kendi ihtiyaçları için istihsal ettikleri vergiye tabi değildir.

d) Her türlü taşıtlarda kendi ihtiyaçları için hususi surette istihsal edilen elektrik

e) Maden istihsal yerlerinde doğrudan doğruya ihtisâl, yıkama, taşıma, yükleme ve boşaltma ile ilgili işlerde sarfedüen elektrik ve elektrik enerjisi üe maden tasfiye veya izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlak ettikleri elektrik.

f) Elektrik istihsal ve tevzi müesseselerinin doğrudan doğruya elektrik enerjisi istihsalı için sarf ettikleri elektrik.

2 — Geçici istisnalar:

a) İlk defa elektrik istihsal tesisatı yapılan şehir, kasaba ve köylerde tesislerin işletmeye façıyarsk enerji dağıtılmasından itibaren ıki yıl müddetle ev, apartman, otel, ıcmi ve hususi iş ve teşebbüs, idarehane binalarındaki soğutma, asansör, tenvirat, ısınma vs. maksatlarla istihlak edilen elektrik vergiden muaftır.

b) Milletler arası panayır ve sergilerde, bunların giriş cephelerinde, mal teşhir edilen ve satılan pavyonlarında, oyun, eğlence ve istirahat yerlerinde sarfedüen elektrik (panayır ve sergüerin açılışlarından 15 gün evvelinden başlayıp, kapanmasından 15 gün sonraya kadar) vergiden muaftır.

Verginin mükellefi, matrahı ve tarhı:

Elektrikten dahilde alınan istihsal vergisinin matrahı elektriğin Kw. saat olarak miktarıdır.

Bu kanuna göre ihtisâl vergisini elektnfi istihsal edenler öderlerse de aşağıdaki husus bir istisna teşkil eder.

Şehir ve kasabaların elektrik enerjisini temin eden telediye ve müesseseler başka bir merkezden alıp dağıttıkları veya kendi ihtı"açtermda sarfettiklen elektrik enerjisi dolayısıyla müstahsü olmadıkları halde bahis mevzu merkezin bu maksatla bunlara verdiği elektrik enerjisinin istihsal vergisini enerji alan belediye veya müesseseler öderler.

Vergi, vergiye tabi olayların vuku bulduğu yer vergi dairesince tarh "olunur. Bu kanunun, beyannamenin bir merkezden verilmesini tecviz ettiği hallerde vergi, beyannamesinin verildiği yer vergi dairesince tarh olunur

Elektrik ve havagazı istihsal müesseseleri vergi dönemi içinde elektrik ve havagazı satış miktarlarını (Kilovatsaat, metreküp olarak) satışlarına ait teslimat karşılığında tahakkuk ettirdikleri bedelleri tahakkukun yapıdığı ayın sonundan itibaren 45 gün içinde beyan ederler.

II — 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 6 ncı maddesine göre elektrikten alınan belediye hissesi :

Belediye sınırları içinde sarf ve istihlak edilen elektriğin her küovatından ve hava gazının her metreküpünden Belediye Meclisleri kararı üe en çok (iki kuruş) ve muharik kuvvet olarak sarf olunacak elektriğin her kilovatından en çok (bir kuruş) Belediye resmi alınır.

7045 sayılı kanunla bu maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Elektrik enerjisi ile maden tasfiye veya izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlak ettikleri elektrik ceryenından Belediye resmi alınmaz

Elektrikten alınan istihsal vergisinde muharrik kuvvet, tenvirat, veya ısıtma diye bir ayırma yapılmaksızın elektriğin sarfedildiği işin ve yerin mahiyetine göre bir ayırma ys.pildiği halde burada muharrik kuvvet olarak kullanılan elektrik kafi surette belirtilecek ayrı bir nisbete tabi tutulmuştur.

Bu durum ise tatbikatta bir çok müşkülâtlara sebep olmaktadır Çünkü : elektrikten alınan istihsal vergisinde ev, otel, büro vesairede sarf edüen elektrik kullanım şekli ne olursa olsun (üç kuruş) vergiyé, sanayide > kullanılan elektrik ise yine kullanım şekline bakılmaksızın (bir kuruş) vergiye tâbi olduğundan bu gibi yerlerde tek sayaç kullanmak suretiyle vergi alınmasında bir kolaylık temin edilmiştir. Halbuki belediye gelirleri kanununa göre : Elektrik sarfiyatından alınan belediye hissesini incelersek muharrik kuvvet ve tenvirat diye bir ayırma yapıldığından evlerde tenvirat olarak sarfedüen elektrik (iki kuruş) resme, aynı evde firijderde veya elektrik süpürgesi kullanılması sırasında sarf edüen elektrik muharrik kuvvet olacağından (tır k-uruş) resme tâbidir. Sanayi için de aynı ma^Gurlsr vardır. Makinalarda muharrik kuvvet olarak sarfedilen elektrik (bir kuruş) nakıncı aydınlatmakta kullanılan elektrik (iki kuruş) resme tâbidir. Sarf edüen elektriğin ne kadarı muharrik kuvvet ne kadarı tenvirat olarak kullanılmıştır? Bunu tesbit ancak çift sayaç kullanmak suretiyle mümkün

oluyorsa da tatbikatta bunun bazı kaçamak yollar bulunmuştur. Meselâ : Çift sayaç bulunan bir evde elektrik süpürgesi veya elektrikli traş makinesi tenviratla ilgili sayacın bağlı bulunduğu prize takılabilir. Nitekim bu mahsurlar teşbit edildiğinden bazı yerlerde çift sayaçların kaldırıldığı anlaşılmıştır. Görülüyorki Belediye resmi nisbetinin de istihsal vergisinde yapılan ayırmaya göre tesbiti her bakımdan faydalı olabilir.

Yeni hazırlanmakta olan Belediye gelirleri kanun tasarısında bu husus nazarı itibare alınmadığı gibi elektrikten alınan Belediye hassesinin azamı haddinin iki misline çıkarılması düşünülmektedir. Kanaatımızca elektrik alanında henüz kalkınma durumunda olan memleketimiz için zaten pek ucuz olmayan elektrik fiyatları biraz daha yükselmiş olacaktır.

III — Asker Ailelerine Yardım Vergisi :

Hazarda ve seferde 45 günden ziyade müddetle askerlik hizmetinde bulunanların

muhtaç olan ailelerine talepleri üzerine şehir ve kasabalarda Belediye Encümenleri köylerde ihtiyar meclisleri tarafından durumları tetkik edilerek gerekli yardımlar yapılır. Bu yardım karşılığı olan para 4109 sayılı kanunun 4. maddesine göre çeşitli yollarla temin edilir Nitekim aynı maddenin b fıkrasında : Belediye meclisleri sınaî müesseselerde ve tramvaylarda kullanılan elektrik harıç olmak üzere belediye hududu içinde istihlak olunan elektriğin beher kilovatına (bir kuruş) zam yapabilir.

Bu zamlar faturalara ithal edilerek müşterilerden tahsil edilir. Ancak kanunda bahsedildiği gibi belediyeler bu zamları almakta serbesttirler Burada temin edecekleri parayı bir taşka şekilde karşılayabilirlerse de elektriğe konulan böyle bir zam adeta teamül halini alarak bütün belediyeler tarafından tatbik edilmektedir.

Elektrik üzerinden Alınmakta olan Vergiler Hakkında Bazı Düşünceler

Korkut ÖNGÜN
Y. Müh.

Halen Memleketimizde istihlak edilen elektrik enerjisi üzerinden, üç kanunla vaz edilen üç cins vergi alınmaktadır.

Her üç kanunun da kaba olarak elektriği kullanan iki sınıf düşündüğü anlaşılmaktadır. Bunlardan biri elektriğin aydınlatma için kullanılması, diğeri bunun dışındaki maksatlarla kullanmaktır. Tarifler arasında bir birlik olmaması ve muhtelif tarihlerde yapılan kanunlarla bu maksatlara ilâveten daha başka tali maksatların da elde edilmesine çalışılması pratikte vergilendirme çok çeşitli tatbikatta sebep olmuştur.

Elektrik işletmeleri genel olarak aboneleri 5 gurupda toplarlar. Bunların her birinde elektriğin kısaca aydınlatma ve kuvvet üretimi için kullanıldığını gözönüne alırsak herbir abonenin elektriği kullanma yerine göre bunlardan beher kWh için alınacak vergi mik-

tarlarını aşağıdaki tabloda görebiliriz. (Asker ailelerine yardım, belediye gelirleri ve gider vergileri kanunu kısaltılarak sırasıyla A, B, C ile gösterilmiştir)

Ev aboneleri, ticarethane ve kurumlarda kuvvet üretimi için çok küçük ölçüde elektrik kullanıldığı ve işletmeler ekseriya bu sarfiyatlara tenzilâtli tanfe tatbik etmediklerinden 1 kuruş/kWh vergiden kazanmak için ayn bir sayaç koymak ve ayn tesisat yapmak kârlı olmaz. Bu sebeple genel olarak evlerde ve ticarethanelerle, kurumlarda sarfedilen bütün sarfiyatlardan 6 kuruş vergi alınır.

Ticaretanelerde elektrik, tamir ve mın-taj gibi işlerde kullanılıyorsa bunların küçük ve büyük sanayi gurubunda düşünülmesi gerektir.

Resmî daireler elektriği kuvvet üretiminde fakat imal ve istihsal işinde muharrik kuv-